

Samhälle och
Socialt Utbud

SOS Aktuellt

Tidningen som för den finlandssvenska handikappades talan och granskar det sociala utbudet | ISSN 1795-410X | Prenumerera för 12€ | 4/2012 | Augusti

**HAKONS ÄNGLAR.
PERSONLIG ASSISTANS
DÅ DEN ÄR SOM BÄST.**

Hakon Fri, som lider av MS, tillsammans med sina personliga assistenter, från vänster Emma Henriksson, Marika Enberg, Fredrika Rehnström och Lisbeth Dahlström.
s.6

Innehåll

SOS Aktuell

Adress:
Apollogatan 15 A 7,
00100 Helsingfors

Telefon:
044 555 4388

Ansvarig utgivare:
Finlands Svenska
handikappförbund
09 496 446

Ansvarig redaktör:
Anna Caldén
Ordförande för Finlands
Svenska Handikappförbund

Redaktionschef:
Daniela Andersson
044 555 4388
daniela.andersson@
kolumbus.fi

Medarbetare
Tom Sörhannus
Christina Lång
Thomas Rosenberg
Helena Forsgård
Malin Johansson
Mari Pennanen

Layout
Erkki Tuomi / Neodesign
Henna Salonen / Neodesign
Laura Takatalo / Neodesign

Tryckeri
KSF Media Ab
ISSN 1795-410X

**Artiklar, feedback,
insändare**
daniela.andersson@kolumbus.fi

Övrig e-post, vill du
ha tidigare utgivna
nummer?
ulf.gustafsson@kolumbus.fi

www.sosaktuellt.fi

- s.2-3** **Dags för en förändring**
Emma-Lena Lybäck
- Pinsamma popgummor och coola rockgubbar?**
Daniela Andersson
- s.4-5** **Nya juridiska ombudet Erik ger råd**
Mari Pennanen
- Gnistan – ett hittills lyckat projekt**
Daniela Andersson
- s.6-7** **Personlig assistans då den är som bäst**
Daniela Andersson
- Upplever fotbollsstämning tack vare syntolkning**
Helena Forsgård
- s.8-9** **Labradoren Ike assisterar i vardagen**
Tom Sörhannus
- Steg för Steg tar ett stort steg framåt**
Christina Lång
- s.10-11** **Victoria Webster nådde sitt mål**
Christina Lång
- s.12-13** **AKK - specialpedagogik**
Christina Lång
- s.14-15** **IT-läger för första gången!**
Laura Rahka
- NOTERAT: SAMS bidrag 2012**
- s.16** **Händelsekalendern 2012**

Vill du annonsera i SOS Aktuell?

Priser 2012
Helsidesannons: 600 euro
Halvsida: 300 euro
¼ sida: 150 euro

Vill du ha annons i annat
format? Tag kontakt så
anpassar vi priset till din
annonsstorlek!
Medie-kort finns på
www.sosaktuellt.fi

Kontakta:
Annonsansvarig:
Daniela Andersson,
044 555 4388,
daniela.andersson@kolumbus.fi

Utgivning och prenumerationer 2012

SOS Aktuell utkommer 6 gånger år 2012.

Nr 5 utkommer vecka 41.
Deadline för material den 2 oktober.

Nr 6 utkommer vecka 49.
Deadline för material den 27 november.

Fortlöpande årsprenumeration för pappers-
tidningen: 12 euro. Tidsbestämd årsprenu-
meration: 14 euro. Lösnummer: 3,50 styck.
Vid lösnummersbeställning fakturerar vi 1,50
euro i hanteringsavgift. Utrikesporto: 5 eur
(Europa), 10 eur (Övriga världen). Tillgängligt
format för synskadade (rtf-format, tidningen
kommer i e-posten) kostar endast 7 euro/år.

1. Beställ via internet.

Fyll i prenumurationsblanketten på
www.sosaktuellt.fi eller e-posta
pren@sosaktuellt.fi

**2. Eller ring 044 555 4388, eller
Handikappförbundet 0500 418 272**

LEDARE

Dags för en förändring

Det senaste året har tidningarna fyllts av tragiska nyheter om unga som tar till skjutvapen och fäder som tar livet av sina barn. Ungas användning av antidepressiva har fördubblats de senaste tio åren. Självmordsstatistiken i Finland ser fortsättningsvis dystert ut.

Alla dessa nyheter är tydliga tecken på att det finns människor som mår oerhört dåligt och att det är något som är väldigt fel i vårt samhälle. Det finns unga som har svårt att få både arbete och studieplats, barn som växer upp i destruktiva familjer, människor som lever avskärmade från resten av samhället och traumatiserade invandrare som inte får den hjälp som de behöver. Därtill har vi folkhälsoproblem. Övervikt blir allt vanligare i alla åldersgrupper vilket i sin tur kan leda till olika folksjukdomar. Vi har således både psykiska, fysiska och sociala problem att åtgärda.

I regeringens åtgärdsprogram strävar man efter att minska utslagning, fattigdom och hälsoproblem och här spelar förebyggande arbete och de allmännyttiga organisationerna en stor roll. Många organisationer har reagerat på regeringens beslut att styra en större del av RAY:s avkastning till att täcka statens kostnader. Med all rätt, bidrag från RAY är en betydande del av organisationernas ekonomi och möjliggör

verksamhet som kommer många invånare till nytta, bland annat barnfamiljer, ungdomar, personer med funktionsnedsättning och äldre med särskilda behov. Om planerna förverkligas kan det innebära ekonomiska problem för en del organisationer som istället måste förlita sig på medlemsavgifter och andra bidrag, men dessa kommer man tyvärr knappast långt på.

Förutom ekonomiska problem tampas både organisationer och föreningar med utmaningen att värva frivilliga. Ofta är det de samma eldsjälarna som engagerar sig år efter år. Det är viktigt att dessa eldsjälarna finns, men om de måste jobba och kämpa ensamma kan bördan snabbt bli för stor. Om fler personer engagerade sig i frivilligarbetet skulle det vara mindre betungande för var och en som deltar. Föreningsliv och frivillig verksamhet kan fungera som en bra motvikt till ens egen stressiga vardag. Man får mycket positivt i utbyte när man ger av sin tid till andra som behöver hjälp. Att hjälpa en annan människa behöver inte nödvändigtvis innebära någon stor kraftanstängning. I många fall kan ett vänligt ord och att bli sedd och uppmärksammad av en annan människa lätta på bördan för en person som mår dåligt eller har andra svårigheter. Du har kanske hört allt detta förut. Det är säkert sådant som är självklart för många, men som man lätt glömmer när man är mitt i sin egen vardagsbubbla och som

man därför behöver bli påmind om med jämna mellanrum.

För att regeringen ska lyckas nå målen i åtgärdsprogrammet och vi ska lyckas minska ovan nämnda problem krävs samhälleliga åtgärder och samarbete mellan många olika aktörer, men det behövs även en attitydförändring. Var och en av oss har ett ansvar att se sig själv i spegeln och fundera om det finns något just jag kan göra för att hjälpa någon. Jag brukar minst en gång per år besöka min syster som bor i Norge, och jag har även själv bott där fem månader. Varje gång jag återvänder till hemlandet blir jag förvånad över det finländska folkets likgiltighet inför varandra. Det finländska folket blommar ut under den ljusa sommaren, men kryper in i sitt skal igen när höstmörkret kryper på. På bussen stirrar man helst ut genom fönstret eller är fullt upptagen med att knappa på sin telefon, allt för att inte behöva möta medpassagerarnas blick. Man undviker att se personen man möter på gatan i ögonen, och att hälsa glatt på någon man inte känner är nästan otänkbart. Det är dags för en förändring, att vi börjar se varandra! Det kommer inte att leda till att alla psykiska, fysiska och sociala problem försvinner genast, men det är en bra början.

Emma-Lena Lybäck

Vik. verksamhetsledare på Finlands Svenska Socialförbund r.f.

REDAKTÖRENS ORD

Pinsamma popgummor och coola rockgubbar?

Det har varit en kall och otillfredsställande sommar om man tänker på det krassa antalet soldagar. Men i underhållningsväg har sommaren bjudit på en hel del solsken. Stora artister som Madonna, Bruce Springsteen och Red Hot Chili Peppers har gästade vårt land.

Själv hade jag glädjen att vara på stadion i Helsingfors med 45000 andra och lyssna på sympatiska Bruce i över fyra timmar. Det är väl rekord och redan en legendarisk spelning. Det var skitbra helt enkelt! Vilken

filis! **Bruce Springsteen** är en av de mest sympatiska artisterna jag sett, och jag har sett och träffat ganska många så här som "gamml" musikjournalist. Därför blir jag helt enkelt rasande på det här landets så kallade musikkritiker som "förstör" en god musikupplevelse med sina sura uppstötningar till recensioner.

Jag har aldrig förstått varför konserter eller filmer ska recenseras, smaken är ju som sagt som baken. Recensenten får sitta på första parkett eller i VIP-logen och äta och dricka gratis och aldrig bekymra sig över att inte se scenen för att man har en lång person framför.

Sådant bidrar ju till konsertupplevelsen. Men sål-lan kommer det några fagra ord i en recension. Det har blivit ett självändamål att skriva negativt. Det är som om typen inbillar sig att han är en bättre recensent, lite förmer, då han sågar med hela handen någonting som 45000 andra älskade. En recensent skrev att "Bruce Springsteen är lite förälskad i sig själv". Jag tror dock att det är recensenterna som är lite förälskade i sig själva och överskattar sin roll. Då jag själv några gånger skrev konsertrecensioner och efter en konsert verkligen var uppriktigt lyrisk över hur bra det varit så fick jag

höra av chefen att "det inte hör till att skriva så gott". Patetiskt.

Jag blir också oerhört förbannad då det första som nämns i ALLT som skrivs om Madonna är hennes ålder. Nog är det en tung börda att ha blivit född till kvinna då man inte får både åldras och göra vad man vill. Varför får man inte som 50 + årig kvinna vara en vältränad lättklädd popdrottning i högklackat? Är det fotriktiga skor med hålfotsinlägg och en tantkofta som gäller? Samma snusföruftiga idioter kraxar nog välvilligt då snart 70-åriga Rolling Stones-medlemmar och gelikar spelar med bar

svettig senig gammal gubböverkropp (eller i småflickskoluniform) och i fyllan faller ur en kokospalm på Fidji. Allt detta är helt okej för mig. Det som retar mig är att Madonna ratas som "sorglig" och "so last season" då hon fortsätter som artist trots att hon blir "gamml" medan gubbarna hyllas som coola hjältar "som minsann har varit med" och man ler förstående åt att de har viagraburken i bakfickan. Åldersdiskriminering och kvinnoförtryck säger jag!

Daniela Andersson
Redaktionschef

Nyheter

Text & bild: Mari Pennanen

Nya juridiska ombudet Erik ger råd

Svenskfinlands nya juridiska ombud inom handikappområdet heter Erik Munsterhjelm. Han håller på att sätta sig in i verksamheten och ser fram emot att kunna bidra med goda råd.

– Det lät som ett mångsidigt och brett arbete, med både rent juridiska frågor men också intressebevakning på nationell nivå, motiverar Erik Munsterhjelm att han sökte jobbet som juridiskt ombud i Svenskfinland för det finlandssvenska handikappområdet.

Sedan juni har han haft sitt kansli i Vegahuset i Helsingfors där SAMS, Samarbetsförbundet kring funktionshinder rf, håller till.

– Det är mycket att sätta sig in i. Det här är ett område med många olika organisationer som ser olika ut, både på svenskt och finskt håll och det gäller att nätverka och komma in i olika arbetsgrupper. Den juridiska rådgivningen kommer man hastigt in i, men intressebevakningen är mer abstrakt,

nämner Erik om några av sina arbetsuppgifter.

Som juridiskt ombud ger Erik alltså juridiska råd. Under sommaren har det varit lugnt på den fronten, men när hösten börjar är det fler och fler som hör av sig för konsultation. Ryktet har spridit sig under de år som rådgivningstjänsten funnits och de senaste åren har det varit kring hundra kontakter per år.

– Man kan kontakta mig gällande all slags juridik som har med handikappfrågor att göra, säger Erik.

Frågorna kan handla om till exempel personlig assistans, arbetsvillkor för personliga assistenter och vem som har rätt till personlig assistent eller frågor kring närståendevård, hjälpmedel och stödboende. Det är både personer med funktionshinder samt deras anhöriga, men också statligt och kommunalt anställda liksom olika organisationer som behöver juridiska råd.

När det gäller intressebevakning och informations spridning är det flera större förändringar som är på gång. Erik nämner till exempel totalrevideringen av socialvårdslagen.

– Inte blir det nu sämre i alla fall, sett ur finlandssvenskt perspektiv. Men det är stora, tungrodda processer, och det gäller att tänka ett steg vidare redan på förhand, säger Erik.

Juridiska ombudet kommenterar olika lagförslag, kommer med utlåtanden och liknande. En viktig del är också informations spridning gällande handikappfrågor, ur ett juridiskt perspektiv.

– Det som är en utmaning i dagens läge är kommunsammanslagningarna. Inom hela tredje sektorn har man också varit orolig över utdelningen från RAY, och vi hoppas att det är bara tillfälligt som staten tar en större del av kakan, säger Erik.

Känsla för juridik

Att det blev just juridik för Erik var ingen självklarhet. Han

Erik Munsterhjelm svarar på juridiska frågor inom handikappområdet i Svenskfinland.

började studera statsvetenskap när han inledde sina studier i Åbo. Han märkte ändå snart vartåt det lutade:

– Jag hade en svårdefinierbar känsla av att det var det här jag skulle studera, jag fastnade för juridiken, småler Erik.

Erik har erfarenhet av att arbeta med olika slag av juridik, på skatteförvaltningen, med affärsjuridik på en advokatbyrå och från tingsrätten där han auskulterat. Erfarenhet från den sociala sektorn har han fått då han under flera somrar arbetat på ett mentalsjukhus.

– Det gav en inblick i hur det är att leva med, i det här fallet ett psykiskt, handikapp och jag fick någon form av kontakt med personer som har utmaningar, säger Erik.

Under hösten kommer Erik att åka runt för att föreläsa på många olika platser. I november blir det temadagar i Tammerfors och en dag kring personlig assistans i Vasa. År 2013 kommer

Erik Munsterhjelm

Aktuell: anställd som Juridiskt ombud i Svenskfinland sedan juni.

Född: 1982 i Ekenäs.

Bor: i Helsingfors.

Familj: nej.

Utbildning: juris magister, vicehäradshövding.

Intressen: idrott typ tennis och gym, musik, socialt umgänge.

verksamheten att fortsätta ungefär som tidigare år.

– Jag ska samla på mig erfarenheter i olika frågor för att kunna bidra mer och mer. Nu startar jag mer eller mindre från noll och det förutsätter initiativ på ett annat sätt i och med att här inte just nu är någon annan som drar verksamheten, säger Erik.

Som juridiskt ombud arbetar också **Ulrika Krook** som för tillfället är moderskapsledig. ■

Fakta

Juridiskt ombud i Svenskfinland för det finlandssvenska handikappområdet

- administreras av SAMS - Samarbetsförbundet kring funktionshinder rf
- en juridisk stödfunktion inom det finlandssvenska handikappområdet
- syftet är att ge service till alla handikappgrupper i Svenskfinland
- parter i verksamheten är FDUV rf, Finlands Svenska Handikappförbundet rf, Finlands svenska socialförbundet rf, Förbundet Finlands Svenska Synskadade rf, Psykosociala förbundet rf och Svenska hörsel förbundet rf
- målgruppen för verksamheten är svenskspråkiga personer med funktionshinder och deras närstående
- verksamheten har beviljats finansiering av Penningautomatföreningen i Finland (RAY)

Text: Daniela Andersson
Bild: Tom Sörhannus

Nyheter

Gnistan

– ett hittills lyckat projekt

Efter en hel del detektivarbete lyckades projekt Gnistans ansvarspersoner nå sin målgrupp. Och de fick lön för mödan. Föräldrar till barn med synnedsättning under fem år har med glädje tagit emot tillfällna mötesplatser.

Vilka behov har familjer där det finns barn under fem år som har synnedsättning och som kanske samtidigt också har någon annan funktionsnedsättning? Så funderade **Maja Renvall-Höglund** och **Margot Åberg** då de startade projekt Gnistan i februari 2011.

– Vi hade en målsättning att ta reda på hur många familjer med små barn som har synnedsättning det finns. Just den målgruppen, fem år och under, syntes ingenstans.

Svenska skolan för synskadade (sss) som är en statlig specialskola, erbjuder stödtjänster för barn från fem år och uppåt. Men vi hade alltid tänkt att dessa barn finns ju någonstans

innan de fyller fem. Vi ville göra en insats för dem och spanna vidare, sökte pengar och fick, berättar Maja Renvall-Höglund som sköter Gnistan vid sidan om jobbet som handledande lärare i Österbotten för Svenska skolan för synskadade.

Den första utmaningen var att svara på frågorna; var är dessa barn, hur har de det och hur har föräldrarna det? Några föräldrar tog kontakt själva men främst gällde det att söka upp folk.

– Det blev ett detektivarbete. Vi kontaktade kommunernas specialbarnträdgårdslärare, omsorgens handledare, fysioterapeuter samt barnrådgivningar. Vi gav dem info om gnistan och bad dem föra vidare till målgruppen ifall de råkade träffa någon. Uppsökningen har inte varit helt lätt, man får ligga i lite. Det finns ju inga färdiga register, säger Renvall-Höglund.

Broschyr och träffar

Efter att halva projekttiden gått så kan Renvall-Höglund konstatera att det hittills gått rätt så bra.

– Vi gjorde direkt en broschyr så folk vet vad det är vi håller på med. Vi har haft några träffar för familjer i Österbotten och en stor gemensam träff i Tammerfors som hölls i mars.

På Tammerforsträffen deltog sex olika familjer. Ett lagom antal trots att det skulle ha rymts några familjer till.

– Vi har märkt att familjerna har så mycket att stå i, allt från andra syskon och deras fritidssysselsättningar till det egna jobbet. Föräldrarna har det tufft. De allra flesta barnen i vår målgrupp har även andra funktionsnedsättningar.

Gnistan har nått åtminstone ett av sina mål i och med träffarna. Det är viktigt att föräldrarna får träffa varandra och får stöd av varandras erfarenheter.

– Jag har jobbat länge vid SSS och träffat många barn med synnedsättning så jag har en del erfarenheter att dela med mig av då föräldrarna frågar vad man kan göra, hur leka och med vilka saker. De frågar efter konkret info om vilka saker som kan underlätta vardagslivet. Till exempel bidragsdjungeln är oändlig. Det samhälleliga stödet med bidrag och vad har man rätt till utgör stora frågor.

Hur man kan erhålla samhällets stödtjänster är väldigt varierande i de olika kommunerna i Svenskfinland från Lapträsk till Karleby.

– I vissa kommuner måste man nästan lite strida och hävda sina rättigheter medan man i andra kommuner hjälps mer åt. Föräldrarna behöver orka en hel del och kanske ännu skriva ett brev och förklara, säger Renvall-Höglund.

Storträff i Helsingfors

Gnistans projektledare i Nyland, Margot Åberg, fick ett annat jobb för en tid sedan så Renvall-Höglund är nu ensam om projektet till årets slut. Då kommer Svenska skolan för synskadades elevhemsföreståndare, **Ann-Catrin Tylli**, tillbaka från sin studieledighet och planerna är

att de ska dela på ansvaret från och med årsskiftet.

– Nu just har jag lite svårt att hinna med båda mina jobb. Så här i början av en termin är det ju mycket som bör göras på en skola. Men vad gäller Gnistan så har vi en föräldraträff Österbotten i september, konstaterar Renvall-Höglund.

Den 13 till 14 oktober arrangeras en storträff för alla familjer på skolans elevhem i Helsingfors.

– Jag ska sparka igång planeringen av veckoslutet. Vi önskar gärna att föräldrarna deltar i planeringen så att programmet blir sådant som behövs och alla kan ta del av.

Gnistan står på egna ben men har givetvis stor hjälp av Renvall-Höglunds 16-års erfarenhet på SSS.

– De flesta eleverna idag har även andra funktionsnedsättningar. Inom resurscentret vid SSS har vi kontakt med närmare 60 elever i hela Svenskfinland som går inkluderade i sin egen skola i sina hemkommuner.

Vad händer när projektet är slut?

– Det vet vi ännu inte. För min personliga del hoppas jag förstås att vi kan fortsätta. Vi kommer nog att vara mer färdiga att ge vidare det. Jag hoppas att vi skulle kunna ha den här föräldrakontakten i vår skolas regi och inte hålla fast vid femårsgränsen. Alltså att få rikta våra stödtjänster också till barn under fem år. Om det inte går så kanske FSS (Finlands Svenska Synskadade) rehabiliteringsrådgivare kan fortsätta med detta, hoppas Maja Renvall-Höglund.

– Föräldrarna är jätteglada att få träffa varandra och jag tycker själv att det är väldigt roligt och fint att få vara med och skapa mötesplatser. Men jag ser också den tråkiga biten där familjer som vill vara med inte kan för att de inte orkar, på grund av problem och mycket annat. Vi kan bara hjälpa dem genom att erbjuda de här mötesplatserna. ■

Maja Renvall-Höglund är ansvarig för projektet Gnistan vid sidan om jobbet som handledande lärare i Österbotten för Svenska skolan för synskadade.

Reportage

Text & bild: Daniela Andersson

Hakon Fri hemma vid kaffebordet med sina personliga assistenter och sin mamma. Från vänster Emma Henriksson, Hakon, Fredrika Rehnström, Marita Fri, Lisbeth Dahlström och Marika Enberg. Katten Misu saknas från bilden.

Personlig assistans då den är som bäst

För fyra år sedan kunde Marita Fri slappna av för första gången på över 30 år. Det var då hennes son Hakon fick heltäckande personlig assistans från klockan 8 till 22, sju dagar i veckan via Raseborgs Hälso- och sjukvårdsteam. Tack vare deras helhjärtade omsorg har hans tal och motorik förbättrats märkbart.

Det är ett glatt gäng som möter mig i Hakon Fris lägenhet i Seniorhuset i Ekenäs. Alla hans personliga assistenter, samt hans mamma Marita Fri, har stämt upp. På köksbordet står kaffekoppar och en god hembakad kaka som katten Misu lönlöst försöker få en smakbit av. Prat och skratt avlöser varandra och det är som ett sällskap goda vänner träffas och inte arbetsgivare, arbetstagare och klient.

Så här har vi det alltid. Vi har tid för prat, skratt och hembakt, säger Marika Enberg som är ena benet i bolaget Raseborgs Hälso- och sjukvårdsteam.

Det andra benet är Annika Lustig som har hand byråkratin medan Marika

är expert på det praktiska arbetet. Sedan fyra år tillbaka köper Raseborgs stad tjänster av dem. Och de har helhjärtat gått in för att få klienterna, assistenterna och anhöriga att trivas och må bra.

Hacke är ju en ung man som vill ha och ska få kvalitativa tjänster. Tillsammans med Hakons mamma har vi utvecklat vården. Vi har läst så mycket negativt om personlig assistans och vård i allmänhet på sistone i medierna att vi nu vill visa att det också finns något positivt och bra som fungerar, konstaterar.

Utfärder

Hakon, som idag är 56 år, fick MS vid 25-års ålder och då han fyllde 40 försämrades hans hälsa märkbart. Före Hälso- och sjukvårdsteamet trädde in hade han assistans från klockan 8 till 16 fem dagar i veckan.

Han låg ensam från fredag eftermiddag klockan fyra till måndag morgon klockan åtta. Förutom hemvården som kom och gjorde det nödvändigaste, berättar mamma Marita.

Utan sin familj, syskon och två döttrar hade det inte gått.

Om mamma Marita inte varit så positiv och stark så hade Hakon varit på åldringshem vid det här laget, konstaterar Marika.

Idag har Hakon tre assistenter som Raseborgs handikappchef beviljade efter påtryckningar, men man upplever att staden varit mer än välvillig. Tack vare det har Hakon fått en helt annorlunda form av vardag. Det går ju tid till påklädning och bad så på onsdagar är vi två hos honom så vi också hinner åka på utfärder. I förra veckan var vi till Fiskars, berättar Emma som är sommarvikarie på Hälso- och sjukvårdsteamet.

Det har bland annat åkt till Salo, Lojo, Fagervik och Tallinn.

Det kan vara en händelserik vecka men allt utgår förstås från att Hakon är pigg och orkar med shopping eller utfärder, säger personliga assistenten Fredrika Rehnström.

Hakon gillar konst och kultur men också sport. Under OS i London stod tv:n på varje dag och assistenterna programmerade timern så att Hacke kunde följa med de sena sändningarna. Ofta blir det också en tur till matcherna på Ekenäs fotbollsplan.

Hälso- och sjukvårdsteamet ansöker också varje år om specifika bidrag från Kulturfonden för sina klienter. I höst ska bland annat "grottmannen" Sixten Lundberg komma och uppträda för Hälso- och sjukvårdsteamets klienter.

Spelar Yatzy

Hakons tal har nästan försvunnit helt men några ord har kommit tillbaka sedan Hälso- och sjukvårdsteamets insatser. Han kommunicerar genom att nicka eller skaka på huvudet. Är du trött undrar jag, då han redan haft ett besök innan mig, men Hakon skakar på huvudet. Då det gäller motoriken så fungerar höger hand. Den har blivit mycket bättre! Vi spelar bland annat Yatzy och då vi började för fyra år sedan flög tärningarna lite hursomhelst i köket men nu kastar Hacke redan dem snyggt i lådan, berättar Fredrika.

Det började så att Ika hade med sin hund hit och Hacke tränade armen genom att kasta boll med den och vi märkte att det tydligt hjälpte, berättar Marika.

Vi har ju så mycket mera tid med klienterna. Vi hämtar med oss av vår vardag och berättar vad som händer på stan.

Tidigare var Hakon flera månader per år på bäddavdelning. Även det är ett minne blott.

Tidigare åkte han ut och in flera gånger om året. Det är så stor skillnad nu att jag knappt kan tro att det är sant, hundra procent förbättring, säger mamma Marita.

Det är a och o också att det är samma människor som tar hand om Hacke att assistenterna inte byter dagligen. Vi känner honom så bra nu att vi känner igen symtomen i ett tidigt stadium, till exempel om han får feber, och kan direkt ge medicin innan det går för långt, berättar Marika.

Nu kan jag slappna av då jag vet att han blir ordentligt omhändertagen. Jag har aldrig haft det så lugnt som nu. Tidigare var Hakon det sista jag tänkte på på kvällen och första på morgonen. Jag oroade mig över om han fått vatten och hur han hade blivit lämnad att ligga, säger mamma Marita.

Back up för assistenter

Hälso- och sjukvårdsteamets filosofi är att även assistenterna ska må bra och känna sig trygga i sitt arbete.

Assistenten ska heller inte bara vara en hjälpreda utan familjen ska kunna vara trygg. Därför lär vi känna familjerna bra, säger Marika.

Assistenterna upplever att de har ett back-up system, någon de alltid kan ringa till om de undrar något eller vill prata om någon händelse. Assistentjobbet ska inte vara tungt och ensamt.

Vi har regelbundna möten och samtal då vi tycker det behövs.

Hälso- och sjukvårdsteamet verkar inom Raseborg och Hangö och har även hemservice inom regionen, sköter allt från små saker i hemmet, till att vara sällskap, vård i hemmet, vård i livets slutskede och liknande. Teamet har ett brett nätverk och förmedlar också personal till vårdinrättningar i trakten.

Var hittar ni allt folk?

Jag det skulle staden också vilja veta, säger Marika och skrattar.

Det är allt från studerande till folk som vill jobba extra. ■

Text & bild: Helena Forsgård

Reportage

Upplever fotbollsstämning tack vare syntolkning

Nu kan vi följa med matcherna och uppleva stämningen på läktaren. Det säger synskadade på Åland som numera får IFK Mariehamns hemmamatcher syntolkade av Kenneth Nylund.

Fjalar Nylund, Ann-Mari Mattsson och **P-O Slotte** brukar troget komma på varenda hemmamatch sedan matcherna började syntolkas. De har platser reserverade på läktaren i Wiklöf Holding Arena i Mariehamn. Syntolkningen görs av **Kenneth Nylund**, fotbollsentusiast sedan födseln, och utrustningen som behövs ägs av föreningen Ålands synskadade som också betalar ett arvode åt Kenneth. Han sitter i ett eget rum ovanför läktaren och pratar i ett headset. Ett eget rum är bra, då stör man inte grannarna på läktaren.

– De synskadade sitter inom mitt synhåll med varsin snäcka i örat som de hör mig i och de kan ställa in den volym de vill ha, säger Kenneth Nylund.

Utrustningen är trådlös och fungerar för det mesta utan problem.

– Men det är viktigt att jag kan se dem som lyssnar så att

de kan vinka till mig om det blir störningar i ljudet, säger Kenneth.

Som mest kan tolv personer på en gång ta del av syntolkningen.

Annan upplevelse

Ann-Mari Mattsson har alltid varit intresserad av fotboll och det var hon som tog det första initiativet till syntolkning av IFK Mariehamns hemmamatcher. Tidigare har man mest syntolkat teater och andra kulturevenemang. Laget spelar i landets högsta liga, Veikkausligan, och när mer än hälften av matcherna är spelade ligger laget bland de tre bästa.

– Jag gick ofta på fotboll medan jag hade min syn kvar. Nu ser jag ingenting, säger Ann-Mari Mattsson.

– Jag ser något som rör sig på planen men inte mer, säger Fjalar Nylund.

Utan syntolkning kan de inte hänga med i matcherna. Nu får de allt refererat i realtid av Kenneth.

– Nu vet vi precis vad som händer i matcherna och kan samtidigt ta del av stämningen på läktaren och höra alla som ropar och hejar. Det blir än en annan upplevelse än att lyssna

på ett matchreferat i till exempel radio, säger Ann-Mari Mattsson.

När Åland stod värd för friidrottstävlingar för synskadade passade några österbottniska deltagare på att ta del av matchen mellan IFK Mariehamn och Jaro som spelades just då.

– De var nöjda och glada och imponerade över att vi hade syntolkning, säger Fjalar Nylund.

Pratar hela tiden

Kenneth Nylund säger att syntolkningen kräver inlevelse och full koncentration precis hela tiden.

– Jag pratar oavbrutet under spelets gång. Jag är de synskadades ögon och måste ta med mycket mer än till exempel en teve-kommentator. Det tar på mer än man tror. Jag är ganska trött och torr i munnen efteråt, säger han.

Han är bland annat noga med platsangivelser och han berättar i detalj hur spelarna hanterar bollen och agerar i vissa situationer. Gruff mellan några spelare, samtal med domaren och spelare som ligger och kvider på marken – allt försöker han hinna få med.

Han tar också med livet kring fotbollsplanen – till exempel om tränaren **Pekka Lyyski** dirigerar spelarna extra ivrigt eller om

En mottagare som man kan justera volymen på och en hörsnäcka. Det är vad de synskadade behöver för att kunna lyssna på syntolkarens referat.

någon spelare värmer upp inför ett byte.

– Ibland konstaterar jag att en spelare filmat eller att domaren missade någon situation men i stort håller jag mig ganska neutral, säger Kenneth Nylund.

De synskadade är nöjda med Kenneth.

– Han kan fotboll, han har bra koll på varenda spelare i hemmalaget och vi litar på honom, säger de. Dessutom talar han tydligt.

Nöjda med laget

De synskadade är också mer än nöjda med IFK Mariehamns framfart i ligan den här säsongen. När mer än hälften av alla matcher är spelade ligger laget bland de tre bästa.

– Kan sluta som serieledare, hoppas Fjalar Nylund.

– Målvakten **Simon Nurme** är min favorit. Han är den bästa vi någonsin haft, säger Ann-Mari Mattsson. ■

Heja IFK Mariehamn! Tack vare syntolkningen kan Fjalar Nylund, P-O Slotte och Ann-Mari Mattsson ta del av både matcherna och stämningen på läktaren när IFK Mariehamn har hemmamatcher.

Kenneth Nylund sitter i ett eget rum på fotbollsarenan när han syntolkar matchen. – Det är bra. Om man sitter med på läktaren stör man dem som inte vill ha min tolkning, säger han.

Nyheter

Text & bild: Tom Sörhannus

Labradoren Ike assisterar i vardagen

Assistenthunden Ike har plockat upp Stig Nylunds mobiltelefon och ger den till honom.

Labradoren Ike har en anorlunda uppgift än många av sina artfränder. Den är nämligen assistenthund åt Stig Nylund i Jakobstad. Stig har en muskelsjukdom som gör att hans rörelseförmåga är begränsad, och då hjälper Ike honom i många vardagliga sysslor.

– Hunden plockar fram vad jag säger till den att plocka fram, som kläder, skor och så vidare. När vi är i affären plockar den i vagnen, och framme vid kassan på bandet. Den trycker också på knappar och öppnar dörrar, berättar Stig.

Den hjälper också Stig att klä av och på sig, och kan dra hans rullstol om han själv inte orkar.

Ike är också lite av en pedant. – Den gillar inte öppna lådor, så dem går den själv och stänger utan att jag behöver säga till.

Vi träffas vid Östanlid i Jakobstad, och på vägen ut visar Ike att han kan sköta både hissen och den automatiska dörröppnaren vid ytterdörren. När vi befinner oss utomhus visar Ike mera av sitt kunnande. Stig kastar sin mobiltelefon på gräsmattan, och på tecken från honom tar Ike upp telefonen och ger den till Stig. Samtidigt kommer det en bil in på gården

och en dam stiger ur. Ike skäller till och springer några steg mot damen.

– Han kan rusa iväg ibland, men stannar efter några meter. På större hundar kan han också reagera, men det räcker med att jag säger maahan och ger honom lite godis så är det okej.

På kurser

Det var för ett drygt år sedan som Stig lämnade in en ansökan för att få en assistenthund. Han hade läst om hundarna i tidningen Aputassu.

– De ringde i januari i år och så fick jag åka på en intervju till Tammerfors. Två veckor senare hade de hittat en hund som passade.

Sedan följde en två veckors kurs i Lahtis i början på maj.

– Innan kursen gjorde de också ett hembesök för att se hur jag bor. Efter kursen fick jag ta hem hunden.

Då vi träffas har Ike varit hos Stig i bara tre veckor.

– Vi känner inte varandra så bra ännu.

I augusti ska de på en veckas kurs till Lehtimäki.

– Där ska hunden testas och genomgå en tent. Det är fyra opartiska domare som bedömer hans förmåga. Sedan ska den testas vartannat år.

Att ha tillgång till en assistenthund är inte bara att ha hunden, utan det gäller att se till att den behåller och utvecklar sitt kunnande.

– Den är grundskolad när man får den. Sedan ska den lära sig nya saker. Inom två år ska hunden ha lärt sig något nytt.

Något som Stig ibland uppfattar som lite jobbigt är folks avundsjuka.

– De finns de som undrar varför jag har fått en hund och inte de. De måste själva söka. Inom tre år borde man få en hund om man söker. Jag hade inte räknat med att jag skulle få en. Det var 32 sökande och åtta som fick.

Är med överallt

Stig har en muskelsjukdom som gör att han i dag är rullstolsbunden, vilket han inte alltid varit.

– Jag har haft sjukdomen så länge jag minns, men jag har inte fått något namn på den. Tidigare

Möte med assistenthund

Då du möter en assistenthund är det viktigaste av allt att inte ge hunden någon uppmärksamhet. Dess innehavare kan du hälsa på som på vilken annan person som helst.

En assistenthund är skolad till att inte uppmärksamma sin omgivning. Att störa hunden i dess arbete kan leda till farliga situationer. Om hunden fungerar som ett stöd för att dess innehavare ska hållas upprätt förstår vem som helst vad som kan hända om stödet springer sin väg. Även en värdefull assistenthund kan då råka i fara.

Hjälp assistenthunden att fokusera på sin uppgift genom att ge den arbetsro. Hunden njuter av sitt arbete och om du låter den i lugn och ro följa sin innehavares instruktioner får du uppleva ett fint samarbete.

jobbade jag som grävmaskinsförare och jag var på jobb ända till 2005. I dag går han på en mängd olika terapier.

– Jag går hos fysioterapeuten 2 gånger per vecka, på vattengympa 2 gånger per vecka och på ergoterapi en gång. Så det är fullt program.

Ike är med Stig i allt han gör, och det ska utvecklas en ömsesidig förståelse mellan dem.

– Den ska normalt gå på vänster sida, och hela tiden ha blicken på mig. Om de behövs ska det räcka med att jag visar med kroppen så ska den byta sida. Jag ska inte behöva säga någonting. När den behöver utföra sina behov ska den vänta på tecken från mig. När jag ger tecken får den springa iväg till exempel till en skogsduge.

När hunden är i tjänst är den alltid utan koppel. Det här väcker ibland en viss uppmärksamhet.

– Det händer att folk tittar i affären då den är utan koppel. Jag brukar dela ut tidningen Aputassu i affärerna så att folk ska veta vad det handlar om. Den har också en väst på sig som visar att det är en assistenthund.

Den största utmaningen är att få människor att inse att man inte får gå och klappa om och gosa med en assistenthund.

– De unga förstår det och klarar det bra. Det är värre med äldre som tycker, oj så duktig du är om hunden. ■

Fakta

Ansökan om en assistenthund görs från Invalidförbundet. Den som beviljas en hund står för dess uppehälle, men äganderätten kvarstår hos förbundet. En assistenthund kan sökas av en fysiskt handikappad person som har en bestående eller långvarig begränsning i sin rörelseförmåga, överkroppen bör fungera behjälpligt, som har anpassat sig till sitt handikapp, kan självständigt ta hand om hundens välmående och delta i regelbunden kunskapsbedömning samt är fullvuxen.

Assistenthundarna skolas vid Axxell Brusaby i Kimito. Skolningen inleds då de är valpar, och vid cirka två års ålder inleder hundarna sitt arbete. Normalt utbildas 5-7 nya assistenthundar per år, och väntetiden för att få en hund är cirka 1-3 år. I april 2012 fick 8 nya hundar sin assistenthundsstatus, däribland Ike. Invalidförbundets och Axxell Brusabys assistenthundsverksamhet är granskad av ADI (Assistance Dogs International) och ADEu (Assistance Dogs Europe).

Text: Christina Lång
Bild: Mailen Murmann

Nyheter

Steg för Steg tar ett stort steg framåt

Steg för Stegs ordförande Jonne Tallberg sprang halvmaraton Helsinki City Marathon i maj som en del av kampanjen 21 kilometer steg för steg. Med kampanjen vill man synliggöra personer med funktionsnedsättningar och deras rätt att välja själva. Vi kan göra samma saker som andra anser Tallberg. Nu vill han ge hela föreningen ett lyft.

När Jonne Tallberg fick frågan om att ställa upp som ordförande i Steg för Steg, intresseföreningen för personer med funktionsnedsättningar, tänkte han att vad *hindrar mig att försöka? Jag kan ha något att ge.* Han gillar utmaningar. Den första blev kampanjen 21 kilometer steg för steg. Första steget i kampanjen är rätt till arbete med lön. Självt har Jonne Tallberg nu arbetat som städare i sex år.

– Det var ett av de viktigaste stegen i mitt liv, berättar han.

Andra steget är en egen bostad. Eget hem är inte en självklarhet för personer med funktionsnedsättning. Jonne har bott i egen lägenhet i Grankulla sedan 2006. Att få stöd ser Jonne som det tredje steget.

– Min familj och mina vänner har hjälpt mig massor, men låtit mig göra mina egna misstag. De har också festat med mig när det gått bra.

Som ordförande i Steg för Steg vill Tallberg föra fram personer med funktionsnedsättningar.

– Det är viktigt att vi talar för dem som inte kan göra det själva, konstaterar han.

Självt tänker han alltid att: jag ska prova. Det är ju ingen som hindrar. Om man inte klarar av något så har man i alla fall försökt. Han är lycklig över att ha klarat av att springa halvmaraton, alltså 21 kilometer är cirka 35 000 steg. Med kampanjen vill Steg för steg ge alla sina medlemmar inspiration att följa sina drömmar och möta sina utmaningar.

– *OM JAG KAN, SÅ KAN DU OCKSÅ, slår Jonne Tallberg fast.*

Från vänster Heidi af Heurlin, projektkoordinator på Steg för Steg, Emelie Möllerström, verksamhetskoordinator och Jonne Tallberg, ordförande.

Intressebevakning är en viktig del av Steg för Stegs verksamhet. Föreningen har ordnat gemensam utbildningsdag med Kårkullas rådgivande kommissioner. Fortsatt samarbete anser föreningens styrelse att är nödvändigt. Sina åsikter har någon av styrelsemedlemmarna framfört i handikappserviceprojektet KASTE och i ett seminarium om klienters självbestämmande på social- och hälsovårdsministeriet.

Delegationen för boende för personer med utvecklingsstörning har tillsatt två arbetsgrupper. Jonne Tallberg har blivit invald i gruppen för arbete och daglig verksamhet och Jonas Bergholm föreslås bli invald i kvalitetsarbetsgruppen som skall jobba med boendefrågor.

Ordförande Jonne Tallberg är den enda nya medlemmen i Steg för Stegs styrelse. Han uppskattar det stöd han får av erfarna medlemmar. Han medger att början varit en stor utmaning. Nu ser han fram emot att börja arbeta med ny personal. Socionom **Emelie**

Möllerström har blivit vald till ny verksamhetskoordinator.

– Styrelsejobbet är intressant, jag tar inte stress för det. Jag går igenom frågorna ordentligt på förhand och tänker hur jag ska dra mötet, säger Jonne som är väl bekant med mental träning och som tömmer tankarna genom att meditera till lugn musik.

Två drömmar talar han om: för sin egen del att i framtiden kunna springa helmaraton och för föreningens del att den ska bli helt självständig, vilket betyder att medlemmarna sköter alla funktioner själva.

Projektet vi vet, vi kan!

Steg för steg har fått RAY bidrag för ett treårigt informationsprojekt. Inom det kommer föreningen att utbilda 14 informatörer och göra informationsmaterial om hur det är att leva med funktionsnedsättningar. Man kommer att samarbeta med den finska föreningen Me Itse, som också har ett liknande projekt. För projektet har Steg för steg anställt pol.mag. **Heidi af Heurlin**.

Vad gör en informatör?

- Informatörerna berättar för andra om sitt liv
- De tar kontakt med kommuner, politiker och andra beslutsfattare
- Informatörerna sprider broschyrer och information ur föreningens kunskapsbank

Vad lär man sig på kursen?

- Deltagarna får lära känna sig själva och lära sig vad man kan göra och hur berätta det för andra.

Du kan om du vill!

- När man vet mera, kan man berätta för andra.

Blev Du intresserad, då kan du bli Steg för Stegs informatör. Du behöver inte ännu vara medlem i föreningen. På kursen får Du hjälp med hur du ska göra. Om Du vill ha mera information ta kontakt med Jonne per e-post: jonne.tallberg@hotmail.com ■

Reportage

Text: Christina Lång
Bild: Paul Hansen

Victoria Webster nådde sitt mål

Att lyssna på Victoria Webster är en berörande upplevelse. Med stor humor berättar hon om sin cp-skada, sina motgångar och ljusa minnen och framför allt om sitt mål att bli läkare, inte "trots" sitt handikapp utan "med" det.

Utan att bli sentimental berättar Victoria Webster om hur hon som barn ville göra allt som kompisarna gjorde, hur hon reagerade när läkaren inte talade med henne utan över hennes huvud. I de tidiga tonåren blev hon mobbad, i en känslig ålder, och hon talar om hur hon lärde sig att acceptera den. Mobbningen visste varken föräldrarna eller lärarna om. Eller ville inte veta? Situationen blev inte lättare av att hennes pappa plötsligt gick bort. Hon är uppriktigt glad över allt stöd hon fått. Ändå säger hon att för mycket hjälpsamhet inte alltid är bra.

– Jag vet inte vem jag skulle vara utan mitt handikapp, konstaterar Victoria.

Redan när hon var elva år visste hon att hon ville bli läkare. Ingen trodde det var möjligt. Trots alla odds kom Victoria Webster in på Karolinska Institutet i Stockholm. Familjen skålade i champagne för den här dagen som de varit rädda för att aldrig få uppleva.

– Första dagen var jag mycket nervös. Jag visste hur folk som inte känner mig, brukar titta, också innan jag öppnat munnen. De kunde se att något var konstigt – fel – med mig, minns hon.

Hon tyckte att hon borde säga något om sig själv och valde att tala med studiehandledaren, som konstaterade att det var bra att hon blivit antagen och fortsatte:

– Du har visat oss att något är på tok med vårt antagningsystem. Vi måste gå igenom hela systemet, så att sådana som du

inte kan bli antagna till medicinska studier i framtiden.

Studiehandledaren föreslog att Victoria skulle ge sin plats till 'någon som faktiskt kunde bli läkare'.

– Jag såg säkert lika förstummad ut som jag kände mig. Vad jag än hade väntat mig att studiehandledaren skulle säga, så inte var det detta. Långt borta tyckte jag mig höra ekot av alla de andra rösterna: *Det är möjligt att hon aldrig kommer att lära sig gå, Nej, hon kan tydligen inte bära den utan att spilla, Du borde vara i en skola för invalider, Vi vill inte ha dig i vår skola, Jag tänker inte låta dig åka ensam hem – du klarar dig inte på egen hand, De kommer aldrig att låta dig köra, Du kommer aldrig att klara av att bli läkare.*

– Men ännu hade ingen påstått att folk kunde vara rädda för mig – och så vitt jag vet hade ingen någonsin varit det. Att folk tyckte synd om mig var jag van vid, liksom också att de blev pinsamt berörda eller till och med lite misstänksamma – men varför i all världen skulle de vara rädda för mig?

Lyckligtvis hade Victoria kurage att säga NEJ.

– Jag tänker inte avstå från min plats. Jag har alltid drömt om det här. Där jag jobbat har ingen varit rädd för mig. Jag tänker inte ge upp ännu. Jag vet att det kanske kommer en dag då jag blir tvungen att sluta, men den dagen är inte i dag, svarade hon.

Så många Mount Everest

I boken *Så många mount everest* berättar Victoria om hur hon kämpade för att nå sitt mål och också hur hon brottades med sin egen rädsla för att inte vara

Jag vet inte vem jag skulle vara utan mitt handikapp

Det gav mig mera självförtroende att klara mig

tillräckligt begåvad för att klara av en så krävande studienivå. På första praktikplatsen handlade det hela tiden om hård bedömning.

– Trycket på mig ökade ytterligare genom att jag visste att man iakttog mig så noggrant. Det ledde också till att min cp-skada blev mer påtaglig, eftersom mina muskler spändes och mitt tal försämrades, förklarar hon.

Hela tiden hade hon fint stöd av sin mamma **Diana Webster**. Småningom fick hon också vänner som hon kunde lita på och som hjälpte med studierna. Ändå var studietiden inte riktigt rak. Under ett praktikpass i klinisk medicin blev Victoria inkallad till en överläkare, som sade:

– Du har av allt att döma en hjärna – nu är det hög tid att använda den. Du är helt enkelt tvungen att acceptera faktum att du aldrig kommer att klara av att utföra något kliniskt arbete.

Webster fick trots allt fortsätta, men på en annan avdelning. Men hennes självförtroende fick en knäck och hon behövde tid att noggrant fundera. Efter en kort paus då hon åkte omkring i Australien fattade hon sitt beslut:

– Hon skulle fortsätta studierna i medicin, för i det här skedet kunde man inte hindra henne. Så fort hon blev utexaminerad skulle hon åka tillbaka till Finland. För att mjuklanda skulle hon göra en del av sina studier här för att lära känna kommande kolleger. Aldrig, aldrig mera skulle hon arbeta en endaste dag av sitt liv i Sverige.

I Australien arbetade Victoria ett par veckor på sjukhus. Där fick hon av överläkaren ett intyg över att hon kommer att klara av att praktisera kliniskt.

– Från och med det ögonblicket och de två och ett halvt åren jag hade kvar av mina

studier, hade jag inga problem i Sverige, strålar Victoria.

I Finland hade hon inte heller några problem.

– Det ledde till att jag var mera avslappnad och då var jag alltid bättre. Kanske det också berodde på allt stöd jag fick hemifrån och av mina gamla vänner. Det gav mig mera självförtroende att klara mig, funderar hon.

Victoria blev också medlem i den svenskspråkiga medicinarföreningen Thorax, som erbjöd mycket rolig verksamhet.

Webster väljer akuten

Victorias familj blev förvånad över att hon ville välja det svåra arbetet på akuten. De ansåg henne vara en utpräglad känslomänniska.

– Har du en professionell skyddsmur, frågade mamma Diana.

– Javisst, sade jag. Naturligtvis. Men samtidigt hoppas jag aldrig ska vänja mig helt och hållet vid det eller att jag blir blasé. Det är en svår balansgång.

Och faktum var att jag i det här avseendet började inse att mitt handikapp ibland på ett märkligt sätt kunde vara en fördel tillsammans med patienter och deras anhöriga. Somliga upplevde att det var mycket lättare att tala med mig än med en "perfekt" läkare. Det här sa de till och med rent ut. De förklarade att det kändes mer trösterikt att tänka att deras läkare också hade haft problem och kanske därför hade större förutsättningar att förstå dem. Mina patienter menade ibland också att de kunde förstå mig bättre eftersom jag talade långsamt och inte bara hasplade ur mig orden – och jag måste verkligen säga att jag aldrig hade föreställt mig att mitt talfel kunde få sådana här sidoeffekter.

Det var när jag jobbade som jourhavande på akuten som jag insåg att jag kanske till slut hade

hittat det arbete som jag ägna mig åt. Jag tyckte om att vara där det hela tiden hände saker och att ständigt få ha att göra med människor och deras anhöriga. Och framför allt trivdes jag med att det kliniska arbetet var så varierande och att det var så viktigt att kunna ställa rätt diagnos, i och med att man ledde in patienten på den som han eller hon sedan skulle fortsätta längs under hela sin tid på sjukhuset.

Tack vare idogt arbete och praktik både på Åland och i England, landade Victoria Webster småningom i Sverige. Där erhöll hon sitt efterlängta bevis: BEVIS OM SPECIALISTKOMPETENS

Socialstyrelsen meddelar med stöd av lagen (1998:531) om yrkesverksamhet på hälso- och sjukvårdens område. Legitimerade läkaren HENRIETTA VICTORIA COLMAN WEBSTER. Bevis om specialistkompetens i AKUTSJUKVÅRD. Stockholm den 28 juni 2007.

Hon hade blivit specialist i akutsjukvård. Sveriges första! ■

HEMSJUKVÅRD

HEMTJÄNST

Berättigar till hushållsavdrag

PERSONLIGA ASSISTENTER

FÖRMEDLING AV PERSONAL

Förmedling av personal inom hälso- och sjukvårdsbranschen

www.halsoteamet.fi, info@halsoteamet.fi
Annika 045 896 9230, Marika 045 896 9231

Raseborgs Hälso-
och sjukvårdsteam

Reportage

Text: Terry Grahn

Bild: Lexia, Terry Grahn + porträtt från eget album.

AKK - specialpedagogik

Med tecken och AKK i Lexia kunde vi satsa på inlärnin i ordets vidaste bemärkelse, på ett kostnadseffektivt sätt. Samtidigt kunde vi bemötas av jubel från eleverna/brukarna: äntligen någon som bryr sig och som tar bort hindren på min väg. Och som ger mig yttranderätt och makt över mitt eget liv. Detta är en del av Terry Grahns konklusioner. Läs mer om metoden nedan.

Revolutionerande metod inom AKK - specialpedagogiken (TAKK, AAC): Effektiviteten i undervisningen ökade mer än tusenfalt på årsbasis när vi lade in tecken, symboler och foton i Lexia och då vi byggde upp ett slags DNA-molekyl där allting stöder allting, vilket ger en hävstångseffekt från ett ämne till ett annat. Lexia är utvecklat bl.a. för dysfatiker och för dyslektiker. Med symbolernas och tecknens hjälp, kan vi bredda målgruppen och nå läskunnighet, språkmedvetenhet, allmänbildning och matematiska färdigheter också för dem som saknar läskod och ett talat språk - en grupp som helt saknar skolmaterial på sitt förstaspråk, tecken och alternativ kommunikation (TAKK). Det exceptionella är att målgruppen också lär sig i främmande språk med denna metod, en metod som med fördel kunde användas också inom språkundervisningen för invandrare och asylsökande. Inlärningsresultaten är mycket sporrande.

Under årens lopp har vi använt oss av manuella metoder (laminerade kort) för läskod, satskonstruktion, matematik, teckenundervisning och logik. De är långsamma att producera, men ännu långsammare att leverera i vardagen. Barnens koncentration, uppgiftsmängden och variationen lider. Det blir lätt så att vi cementerar barnen på en lägre nivå än de själva är (eller kunde vara). Också lagret blir svårhanterligt.

Det finns en del goda datorprogram i logopedins, underhållningens och specialpedagogikens tjänst. Individualiserade menyer och systematisk träning är dock sällsynta. Kravet på tripletter gör att barnen lätt blir utan också detta material.

Intensiv beteendeterapi, hel-dagshabilitering, saknas. Med en kort och rätt kravlös skoldag blir många utan den undervisning och inlärnin de skulle klara av. De får inte heller sin röst hörd, vilket också det är ett övergrepp mot barnen.

Apparna är bra och billiga, men alla har inte en Ipad (eller en PC). Man bortser från att autister ofta är PC-litterata även om de kan ha svårt att vända sidor eller knäppa knappar. Om samma dator kan användas både som talsyntes och som plattform för specialundervisningen, faller behovet mellan två stolar. I stället för två apparater (eller en), blir antalet noll. Experterna är svaga på att dokumentera behoven tydligt.

Specialundervisningen saknar skolböcker på elevens förstaspråk, tecken och alternativ kommunikation, TAKK. I många skolor sköts undervisningen av en före detta assistent i rollen som specialklasslärare, med hjälp av assistenter (kunniga eller okunniga i utbecklingsstörning, autism, tecken och AKK). Viljan kan vara god, men fundamentet i kompetensen saknas. Barnen skulle behöva erfarna specialister, det är de berättigade till. Läget idag vittnar om en medioker omsorg, ett svagt ledarskap, en avsaknad utbildningsfilosofi och en usel personalpolitik.

Med tecken och symboler i Lexia, öppnades dörren till en specialpedagogisk revolution för mina ögon. Jag har under cirka 1,5 mannaår byggt upp ett slags 'DNA-molekyl' med hävstångseffekt från ett ämne till ett annat. Målgruppen är enspråkig, icke-läskunnig och icke-talande. Revolutionen har genomförts med tre 'lakan' per månad,

- ett för FONOLOGI och läskod,

Terry (Thérèse) Grahn

M.A., beteendevetare, pedagog, MBA(Henley), spec sk, lobbare och anhängig, utbildad i AAC/TAKK och oralmotorik, lobbare i substans och process.
Twitter AAC_Terry

www.puheoikeus.fi (Right to talk, yttranderätt), en webbsida om kravet på att de lagstadda tjänsterna fungerar (serviceavtal, rättshjälp), synpunkter på modeller, processer och filosofier (konsultation) och den praktiskt kompetensen i vardagen kring tecken och AAC (TAKK), specialpedagogik, AAC-specialpedagogik och bemötandet (utbildning).

- ett för matematik, logik och begrepp och
- ett för språkmedvetenhet och finska.

På varje 'lakan' finns 4-6 övningstyper. Varje övningstyp omfattar delövningar (tex val mellan bilder, diktamen à 3-8 ord, urtavlor). Upprepningarna är 10-30-40. Det ger en 40-250-faldig effektivitetsökning per månad jämfört med manuella metoder.

Delar av innehållet byts ut efter en månad. Resten kvarstår eller tränar generalisering genom varierad svårighetsgrad eller variationer på temat. Innehållet blir successivt mer krävande inom:

- läskod, fonologi och tecken

- beredskap för och intensifiering av bruket av kommunikationspärmar, talsynteser och appar
- språkmedvetenhet, grammatik
- matematik, begrepp, logik
- tecken- och ordförråd
- allmänbildning, skolbokssurrogat
- främmande språk
- Vett och etikett
- Levnadsfärdigheter, ADL

Resultaten är häpnadsväckande

Med redan en timme om dagen har häpnadsväckande resultat nåtts i akademika, kommunikation, språk och studieteknik. Satslängden inleddes med

några 2-3 -ordssatser - idag kan satslängden vara 7-8 ord, men det är inget självändamål.

Vi har med bild-, tecken- och ljudstöd tragglat oss igenom till och med (nationalskallderna) Topelius' och Runebergs yrkesliv och produktioner, världsreligionerna, landets tvåspråkighet, handikappfrågor och världsspråken - samtidigt har vi sluppit risken för huvudlösa 'stödbertelser' med symbolskrift.

Teckenbruket har ökat drastiskt och vi har kunna bekräfta DARTs hypotes om att tecken i målgruppen kan läras via bildskärmen. Hävstångseffekten i teckenbruket kommer sig av att både finska, allmänbildning, ordförråd och modersmål undervisas med tecken som stöd också på datorn.

Vi har även överträffat Omega-is och annan aktuell forskning i Sverige. Fokusen där är på 'både - och', dvs att parallellt jobba med läskod och språkmedvetenhet. Vårt projekt har varit kontinuerligt, regelbundet och målmedvetet.

Över 600 finska ord har enkelt lärts in under skolarbetet, trots avsaknad av läskod, talat språk eller finskspråkig bakgrund - via hörselminnet och symboler!

Från stor tveksamhet inom sifferområdet 1-5, går 1-10, ibland 1-12 galant, kryddat med hela tiotal och våra mängdangivande småord jämte tecken. Addition görs konkret med klossar och svaret räknas ibland ut i huvudet. Rikssvenska mynt ordnas i storleksordning oavsett om femman är med eller ej.

De dåliga kommunikationshjälpmedlen används i större utsträckning i vardagen. Vi väntar på att få Tobii's fulla PC-version och/eller appen Proloquo2Go (eller den mindre Tobii Sono Flex) på svenska (vilka jag lovat betatesta). Under tiden använder vi engelskspråkiga appar till husbehov, kompletterat med Voice4U (som tillåter bandning).

I Ordna bokstäver (till ord), där samma lista körs med given tidsbegränsning och given ordningsföljd, hinner man längre

och märker inte att förhandsvisningen av orden (2-3 bokstäver) först var 4 sekunder, sedan 2, nu 1 och i maj 0,5 sekunder.

Ivern med pusslet Börja läsa och spelet *Alfapet* kan få tösen på bilderna att skriva upp till 60 främmande och slumpartat valda ord i ett kör, allt från spade och drake till kratta, ryggsäck och telefon (med bokstäverna i högar och lite ljud).

Konklusioner

Specialbarnen med TAKK som förstaspråk borde få fullfjädrad (datastött) AKK-specialundervisning av erfaren, utbildad och kunnigt folk - barnen har så mycken kapacitet i sig som ingen märker eller får ut. Tillståndet inom specialundervisningen i träningsskolan i allmänhet och inom AKK-stödd undervisning i synnerhet är ett mått på ledarskapet och på genomslagskraften av att kalla klasserna Autismklasser. Det är inte autism som eftersträvas, även om det kan bli slutresultatet, utan ett slags språkklass. Resursbristen och mediokrititeten på alla plan är ett faktum. ■

Lösa lappar och kaos eller hörlurar - tydlig fonologi, arbetsro, läskod och allmänbildning?

Reportage

Text & bild: Laura Rahka

Nicholas Honkanen (ledare) och Frank Björklund (deltagare) syns på bilden.

IT-läger för första gången!

Den 2-7 juli arrangerades FDUV:s första IT-läger någonsin. Lägre hölls i det natursköna Lehmiraanta i Salo inom ramen för projektet Lättläst IT enligt Tikas. I lägret deltog sju personer i olika åldrar från olika håll i Svenskfinland. Dagen inleddes varje morgon med lektioner om användning av datorer och internet.

- Vi delade in deltagarna i två olika grupper på olika nivåer och gjorde både roliga och nyttiga saker på datorerna. Vi övade oss i att söka information, bilder, musik och filmer i sökmotorer och på webbplatser, bekantade oss med risker och fick lära oss hur man beter sig korrekt på internet, berättar projektledare Carina Frondén.

- Vi skapade egna e-postkonton i den ena gruppen och lärde oss hur man ska hantera lösenord och personliga uppgifter på internet. Vi sökte i båda grupperna rutter, kartor och adresser på internet och skapade textdokument med text och bilder som deltagarna hade tagit av andra aktiviteter under lägret.

Säkerhet och chattprogram bäst

En av lägerledarna intervjuade Staffan som tyckte att det varit roligt att delta i IT-lägret. Staffan har ingen egen dator men brukar låna en dator på sitt

boende. Han tyckte speciellt bra om lektionen om säkerhet och chattprogram på internet och fortsätter med att berätta vad allt han lärt sig under lägret:

- Jag har lärt mig att använda e-post, säkerhet på internet - inte tala med främmande - chatta och använda office, word och bilder.

Staffan säger att han gärna skulle delta i ett IT-läger också nästa sommar men tycker att det var lite väl långt att resa från sitt boende i Österbotten ner till Lehmiraanta i södra Finland. Också för projektledare Carina Frondén var lägret en positiv och berikande erfarenhet:

- Det är möjligt att vi arrangerar flera IT-läger i framtiden. IKT-kunskaper blir en allt viktigare aspekt för att åstadkomma fullständigt deltagande i samhället för alla människor, och läger som detta innebär ett steg på rätt väg, anser Carina.

Mera lättlästa it-läromedel på kommande

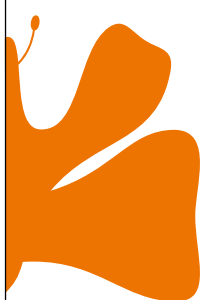
Carina Frondén ansvarar för projektet Lättläst IT enligt Tikas som pågår under åren 2011-2013.

- Syftet med projektet är att öka möjligheterna för personer med stora inlärningssvårigheter att använda internet och datorer och därmed öka delaktigheten i digitalsamhället.

Ett konkret resultat av projektet är lättlästa läromedel för undervisning i IKT (informations- och kommunikationsteknik).

- Läromedlen passar för personer med stora inlärningssvårigheter. Vi testade materialt för första gången under IT-lägret i Lehmiraanta och det var spännande, berättar Carina.

Den första publikationen inom projektet *10 goda råd om internet*. Netikett på lättläst svenska utkom i januari 2012 och de två följande publikationerna väntas utkomma i december 2012. ■

Noterat

SAMS bidrag 2012

FDUV	Förbundspaket	30,600
FSS - Finlands Svenska Synskadade	Förbundspaket	8,600
Svenska hörsselförbundet rf	Förbundspaket	21,300
Psykosociala förbundet	Förbundspaket	34,600
Ab Yrkehögskolan vid Åbo akademi	Gruppresebidrag: Resa till	2,000
Kårkulla samkommun/ Ungdomsverkstaden Troja	verksamhet i Ungdomsverkstaden Troja	5,000
Ab Det finlandssvenska kompetenscentret inom det sociala området - FSKC	Projekt för utveckling, implementering och spridning av modeller för hur brukarna tas med i utvecklingsarbete	5,000
Ab Det finlandssvenska kompetenscentret inom det sociala området - FSKC	Genomförande av uppföljning och vidareutveckling av välfärdsbarometer/-indikator tillsammans med Institutet för samhällsforskning	5,000
Aivovammaliitto ry - Hjärnskadeförbundet rf	Hjärnskadade personer och deras närstående/anhöriga	2,000
Bottnia Parkinsonförening rf	Rehabilitering i egen regi och i samråd med serviceproducenter	1,000
Datero rf	Pedagogiska dataprogram till utlåning	4,000
De Sjukas Väl i Huvudstadsregionen rf.	Rörelseinriktad språklig stimulering av hemmaboende 75+ i Helsingfors	2,500
Drogfri Ungdom rf	förebyggande barn- och ungdomsverksamhet	2,000
Ekenäsnejdens invalider rf	Tisdagsrummet för gravt handikappade	1,000
Finlands Parkinson-förbund rf	Svenskspråkig Parkinson Sammankomst	1,000
Finlands Svenska autism- och aspergerförening rf	För att arrangera läger i Nyland och Österbotten för barn och ungdomar med Asperger syndrom eller ADHD.	3,000
Finlands Svenska Handikappförbund rf	Verksamheten	2,000
Finlands Svenska Socialförbund rf	den fortlöpande verksamheten	3,000
Finlandssvenska teckenspråkiga rf	Verksamhetsunderstöd	2,000
Finlandssvenska teckenspråkiga rf	workshops för finlandssvenska teckenspråkiga	4,000
Förbundet för privata svenska pensionärshem Gero r.f.	utveckling av äldreomsorgen i Helsingfors	10,000
Förebyggarna rf	drogförebyggande ungdomsarbete	5,000
Föreningen för Bekämpande av Anorexi och Bulimi r.f.	Informationsspridning och bekämpande av ätstörningar i svenskfinland	7,000
Föreningen Luckan i huvudstadsregionen r.f.	För att kunna installera en hörselslinga samt att skapa en handledningspunkt och sålunda göra föreningens allmänna lokaler mer t	2,000
Handikappföreningen i Österbotten rf	Handikappinformation i skolor	1,000
HelsinkiMissio ry	Start av svenskspråkig volontärverksamhet bland ensamma seniorer i Helsingfors	8,000
Jakobstadsnejdens Diabetiker r.f.	Aktivitetsprogram för unga diabetiker	1,000
Kronoby folkhögskola	anordnande av veckokurs för Österbottens sv.Afasi- och strokeförening r.f.	1,000
mammapappa.com	mammapappa.com	4,000
NAF Nationellt Adopterade Finland (arbetsgrupp)	Bidrag för två tillfällen anordnade av NAF (Nationellt Adopterade Finland)	1,000
Nykterhetsförbundet Hälsa och Trafik	Allmänt verksamhetsbidrag	4,000
Reumaförbundet i Finland rf	Sommardagarna på Åland den 26 - 27 maj 2012	3,000
Skipper rf	Verksamheten	1,000
Svenska Produktionsskolan /Sveps	Ungdomsverkstaden Sveps verksamhet	10,000
Svenska studiecentralen / Resurscentret Föregångarna	För verksamheten	7,000
USM r.f./Understödsföreningen för svenskspråkig missbrukarvård r.f.	läger och träffar för barn till missbrukare	2,500
Vasanejdens cp-förening	För ordnandet av sommarläger sommaren 2012 för personer med cp-handikapp eller annat fysiskt handikapp.	1,000
Vasanejdens Föreningar rf.	Svenskspråkig kokomuskouluttaja -utbildning	1,000
Vänstugan i Ekenäs r.f.	Vänstugans öppet-hus verksamhet	6,000
Västra Nylands Fountain House förening rf	För finlandssvenska kulturella upplevelser t.ex. teater,konserter, utställningar och museer	2,000
Ålands invalider r.f	verksamhet	1,000
Juridiskt ombud	Klientregister	500
Stödpersonverksamheten	Vidareutvecklande av vänkortet	8,000
Kynnys	Vammaispuvelut käiskirja på svenska	5,000
		231,600

FDUV

Har du barn med särskilda behov?

Kom med i FDUV:s föräldranätverk!

Styrka genom nätverk är riktat till föräldrar som har barn och unga med särskilda behov. Det finns fem regionala grupper i nätverket: två i Österbotten, två i Nyland och en i Åboland. Grupperna bestämmer själva när och hur de träffas, vad som diskuteras och hur man vill påverka.

Projektet finansieras av RAY och förvaltas av FDUV. Projektets styrgrupp består av representanter för Hjärnförbundet, Kårkulla samkommun, CP-förbundet, FDUV och Folkhälsan.

Nyland och Åboland: Marita Mäenpää
(09) 434 236 13
040 523 18 46
marita.maenpaa@fduv.fi

Österbotten: Tina Holms
(06) 319 56 53
040 567 92 57
tina.holms@fduv.fi

www.fduv.fi

Händelsekalendern 2012

Augusti

25.8. Forneldsafton i Sibbo. Avfärd från Gumbostrands Allmänna brygga kl 18. Återkomst kl 22.00. Var beredd på att kvällen kan vara kylig, ta med egen flytväst om du har. Vi står för varm korv, batong och forneld. Deltagaravgift 10 €. Vid hårt väder så inhiberas resan. Arr. Handikappförbundet.

25.8-1.9 Semesterresa till Solgården i Alicante, Spanien. Solgården är ett semesterställe riktat till personer med specialbehov. Arr: FDUV. Info: Monica Avellan, (09) 434 236 31, monica.avellan@fduv.fi, www.fduv.fi

September

4.9. Infotillfälle om grupphandledning för stödpersoner på Vegahuset, Nordenskiöldsgatan 18a, Helsingfors kl. 18-19. Kom och lyssna på vad grupphandledning kan ge dej som fungerar som stödperson eller gör annat frivilligt arbete med människor. Anmäl dej till Sonja Karnell senast den 3.9. Tel: 041-5012531, sonja.karnell@samsnet.fi

4.9. Föräldranätverk i Åboland. Föräldrar till barn och unga med funktionsnedsättning samlas till träff i Folkhälsanhuset i Pargas kl. 18-20. i. Arr: FDUV/Styrka genom nätverk. Info: Marita Mäenpää, marita.maenpaa@fduv.fi, tfn (09) 434 236 13, www.fduv.fi

8.9. Aktivitetsdag i Åbo för familjer med barn och unga med funktionshinder på Suvituuli kl 10.30-16.30. Arr: FDUV/Styrka genom nätverk. Info: Marita Mäenpää, marita.maenpaa@fduv.fi, tfn (09) 434 236 13, www.fduv.fi

8-9.9. SAMS organisationskonferens för aktörer inom den sociala sektorn i Tammerfors (Scandic Tampere Station). www.samsnet.fi

13-21.9. Rehabiliteringskurs i södern, Agia Marina, Kreta, Grekland Målgrupp: personer med psykisk ohälsa, som tidigare har deltagit i en rehabiliteringskurs inom FSPC; regi inom landet. Ansökan senast 1.6. Arr. Psykosociala förbund rf. med stöd av RAY, kursavgift; 300€, inkl. halv pension, logi och resor. Info www.fspc.fi eller ann-charlott.rastas@fspc.fi 06-7232517

10-15.9. Rehabiliteringskurs; höstvildmarksläger Kursplats; Nuorisokekus Oivanki, Kuusamo. Ansökan senast; 3.8. Målgrupp, vuxna personer med psykosociala funktionshinder. Arr. Psykosociala förbund rf. med stöd av RAY, kursavgift; 70€, inkl. kost, logi och resor. Infowww.fspc.fi eller ann-charlott.rastas@fspc.fi 06-7232517.

15.9. Aktivitetsdag i Helsingfors för familjer med barn och unga med funktionshinder kl. 10-16 på Jaatinens aktivitetcenter Maja i Malmgård. Arr: FDUV/Styrka genom nätverk. Info: Marita Mäenpää, marita.maenpaa@fduv.fi, tfn (09) 434 236 13, www.fduv.fi

15.9. Liv och rörelse i Vörå, Norrvalla Rehab Center för familjer till barn med funktionshinder kl. 13-16. Välkomna att prova på sommarsporter. Arr: FDUV/Styrka genom nätverk. Info: Tina Holms, (06) 319 56 53, tina.holms@fduv.fi

18.9. Vill du göra något nyttigt och ställa upp för en medmänniska? Bekanta dej med olika organisationer som behöver dej som frivillig på Helsingfors Arbis kl.11-18. Eller behöver din organisation flere frivilliga? Kontakta samordnare Sonja Karnell på SAMS tel. 041-5012531, sonja.karnell@samsnet.fi.

21.9. Att skriva lättläst, en grundkurs på Helsingfors Arbis kl. 9-15. Arr: Helsingfors Arbis & LL-Center/FDUV. Info: Solveig Arle, solveig.arle@fduv.fi, tfn (09) 43 42 36 27, 0400 98 18 68, www.ll-center.fi

27.9. 4BT träff för stödpersoner kl. 17.30-19 på Vegahuset, Nordenskiöldsgatan 18a, Helsingfors. Anmäl ditt kommande till Sonja tel. 041-5012531 eller per e-post: sonja.karnell@samsnet.fi.

29.9. Inledningsseminarium om flyttförberedelse som riktar sig till flyttare, anhöriga och professionella. Synapsiasalen, Vegahuset, Helsingfors Arr: FDUV/Skräddarsydd boendeservice. Info: projektledare Annette Tallberg, annette.tallberg@fduv.fi, tfn (09) 43 42 36 19, www.fduv.fi

Oktober

SOS Aktuell nr 5 utkommer vecka 41. Deadline för material den 2 oktober.

1.10. Studiebesök till Optima i Nykarleby kl. 17.30-20.30. Alla intresserade välkomna med! Rektor Sixten Snellman berättar om den yrkesinriktade specialundervisningen. Info och anmälan: Tina Holms, (06) 319 56 53, tina.holms@fduv.fi

5.10. Lättlästa bearbetningar, en fortsättningskurs med fokus på skönlitterära bearbetningar på Helsingfors Arbis kl. 9-15. Arr: Helsingfors Arbis & LL-Center/FDUV. Info: Solveig Arle, solveig.arle@fduv.fi, tfn (09) 43 42 36 27, 0400 98 18 68, www.ll-center.fi

5-7.10. Rekreationsdagar för föräldrar till barn med särskilda behov på Kvarnudden i Pernå. Arr: FDUV & Folkhälsan. Info: Jonna Skand, 046 810 50 37/(09) 315 55 37, jonna.skand@folkhalnsan.fi, www.fduv.fi

5-7.10. Seminarium för synskadade män (FSS:s ordinarie medlemmar) på Norrvalla i Vörå. I priset, 75€, (tillägg 30 euro för enkelrum) ingår program, resor, logi samt måltider. Mer info på www.fss.fi. Anmälningar till Tina Dunderfelt på FSS:s kansli, tfn 09-6962 3020 eller tina.dunderfelt@fss.fi senast 5 september.

6.10. Att bryta mönster-livet går vidare. Närstående-seminarium vid Kronoby folkhögskola kl 11-17. Föreläsare: Minna K. Lindberg, författare till boken Diagnos F32.1 Diagnos F32.1 är en berättelse om Minnas egen erfarenhet av att drabbas av depression. Anmälan: Mat och kaffe (ej buss) till Kronoby MI kronoby.mi@kvarnen.fi eller 823 1528 senast 28.9 Buss (inkl. mat och kaffe) till Eva Hanses eva.hanses@soaf.fi eller 050-407 1827 senast 27.9.

13.10 Dansgala i Vörå UF-lokal kl. 17.30-21.30. Arr: FDUV, DUV i Vasanejden, Vörå uf. Info: Tina Holms, (06) 319 56 53, tina.holms@fduv.fi

11-14.10. Rehabiliteringskurs; psyket och hörseln Kursplats; Härmä rehabiliteringscenter, Ylihärmä. Ansökan senast; 31.8. Målgrupp; personer med psykisk ohälsa och hörselskada från hela Svenskfinland. Arr. samarbetskurs med Psykosociala förbund rf. och Svenska hörsel förbundet rf. med stöd av RAY, kursavgift; 60€, inkl. kost, logi och program. Info www.fspc.fi eller www.horsel.fi

kontakta ann-charlott.rastas@fspc.fi, 06-7232517.

15-20.10 & 19-23.11 Grundkurs för nya synskadade personer. FPA-kurs för vuxna synskadade eller personer som en längre tid varit synskadad, men inte tidigare deltagit i motsvarande kurs. Kursen ordnas på Norrvalla i Vörå i två delar. Målet är att öka deltagarnas förmåga att leva ett så självständigt liv som möjligt. Kontakta FSS- rehabiliteringsrådgivare Ulla-Britt Ingman, 050-561 2950 eller Frank Fellman, 040-511 33 45 för mera information. Sista ansökningsdagen är 14 september. Ansökningar tas emot av FPA-byrån och kursens FPA-nummer är 432225.

25.10. 4BT träff för stödpersoner kl. 17.30-19 på Vegahuset, Helsingfors. Anmäl ditt kommande till Sonja tel. 041-5012531 eller per e-post: sonja.karnell@samsnet.fi.

31.10. Att skriva lättläst, Vasa. Grundkurs för lärare i hur man skriver lättläst. Arr: LL-Center/FDUV. Info: Solveig Arle, solveig.arle@fduv.fi, tfn (09) 43 42 36 27, 0400 98 18 68, www.ll-center.fi

November

SOS Aktuell nr 6 utkommer vecka 49. Deadline för material den 27 november.

7.11 Att skriva lättläst, Helsingfors. Grundkurs för lärare i hur man skriver lättläst. Arr: LL-Center/FDUV. Info: Solveig Arle, solveig.arle@fduv.fi, tfn (09) 43 42 36 27, 0400 98 18 68, www.ll-center.fi

8-11.11. Att drabbas av utbrändhet/depression och vägen till livet igen. Kursplats; Kvarnudden, Pernå. Målgrupp; personer som upplever/hotats av utbrändhet/depression, som är i arbete eller på väg att återgå till arbetslivet. Ansökan senast; 5.10. Arr. Psykosociala förbundet rf. med stöd av RAY. Kursen är avgiftsfri, inkl. kost, logi och resor. För mera info www.fspc.fi eller kontakta ann-charlott.rastas@fspc.fi, 06-7232517.

14.11 Att skriva lättläst, Åbo. Grundkurs för lärare i hur man skriver lättläst. Arr: LL-Center/FDUV. Info: Solveig Arle, solveig.arle@fduv.fi, tfn (09) 43 42 36 27, 0400 98 18 68, www.ll-center.fi

14.11 Seminarium om Personlig assistans i Vasa universitet. Funktionshinderombudsmannen Riitta-Leena Karlsson från Stockholm medverkar. Arr: SAMS med samarbetspartner. Info: Sonja Karnell, 041 501 25 31, sonja.karnell@samsnet.fi

29.11. firar Stödpersoners verksamheten Fyra Betydelsefulla Timmar 10 års jubileum med ett eftermiddagsseminarium kl. 14-18 och kvällsfest kl 18-21. Plats: Vegahuset, Helsingfors. Information fås av Sonja Karnell tel. 041-5012531, sonja.karnell@samsnet.fi.

24.12. God Jul!

Vill du lägga in material på händelsekalendern? Kontakta Daniela Andersson, daniela.andersson@kolumbus.fi, GSM 044 5554388. Deadline för material till nummer 5/2012 är den 2 oktober. Tidningen utkommer vecka 41.